

3. Бачила В.В. Оперативно-розшукове мероприятие «оперативний експеримент»: теорія і практика / В.В. Бачила // Судовий вісник. – 2007. – № 3. – С. 54–59.

4. Багрій М. В. Спеціальний слідчий експеримент як форма контролю за вчиненням злочину / Багрій В.В. // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – С.386-391.

*Риженко Діана, здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Шиян Анатолій Григорович, старший викладач кафедри кримінально-
правових дисциплін Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ*

**ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ
НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ**

Наркозлочинність (незаконний обіг наркотичних засобів) є одним із найнебезпечніших видів організованої злочинності, що має тенденцію до постійного зростання й загрожує національній безпеці як України, так і всьому світові. Вона набула ознаки однієї з найгостріших суспільних проблем, нерозв'язання якої призводить до заподіяння шкоди здоров'ю людини, негативного впливу на соціальну сферу, економічну стабільність держави. У зв'язку з цим актуальним є питання розгляду протидії наркозлочинності за допомогою оперативно-розшукової діяльності.

Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів вважається одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів на сучасному етапі розвитку Української держави, адже відомо, що безупинно зростаючі темпи поширення наркозалежності, формування спеціалізованих організованих злочинних угруповань, які займаються наркобізнесом, значне збільшення кількості злочинних діянь, учинених під впливом наркотичного сп'яніння чи у сфері обігу наркотичних речовин, становлять загрозу для безпеки та здоров'я всього суспільства [1, с. 140].

Положеннями пункту 1 ст. 7 Закону України № 2135-XII від 18 грудня 1992 року «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-

розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати профілактику правопорушень [2]. Чільне місце у цьому Законі посідає виявлення злочинів, що зумовлює реалізацію цієї діяльності у формі збору інформації про кримінальні діяння, які мають латентний характер, про дії злочинців, які глибоко замасковані і зовні можуть видаватися некримінальними [3, с. 266]. При цьому слід мати на увазі, що матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп осіб, зібрані оперативними підрозділами з дотримання вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», за умови відповідності вимогам ст. 99 Кримінального процесуального кодексу України, є документами та можуть використовуватися в кримінальному провадженні як докази [4].

Ефективність оперативно-розшукової діяльності у протидії незаконному обігу наркотичних засобів залежить від багатьох чинників. Вважаємо, що основними з них є такі.

Найперше, це належна організація оперативно-розшукової діяльності відповідними підрозділами Національної поліції України. Зрозуміло, що вона носить багатогранний характер і її успішність залежить від багатьох обставин. Водночас, не можна не бачити, що в її основі, зокрема знаходяться: постановка реальних для виконання поточних і перспективних завдань, вибір найбільш доцільних шляхів їх вирішення; застосування сил, засобів та методів, виходячи з оперативної ситуації, що склалася; професійна підготовленість всіх задіяних осіб; здатність керівників уміло керувати підлеглими силами і засобами, організовувати взаємодію з іншими службами і підрозділами, здійснювати оперативне супроводження кримінальних проваджень під час досудового розслідування і судового розгляду тощо. Саме ці складові дають можливість забезпечити належну систему контролю за обігом наркотичних засобів, протидіяти їх незаконному використанню.

Багато в чому належна організація оперативно-розшукової діяльності протидії незаконному обігу наркотичних засобів залежить від своєчасної інформаційно-аналітичної роботи підрозділів, що залучаються до цієї протидії. У цьому зв'язку Башта І.І. правильно відзначає, що оптимально організована інформаційно-аналітична робота забезпечує ухвалення найбільш доцільних управлінських рішень на всіх рівнях системи цих підрозділів, що є однією з основних умов підвищення ефективності діяльності щодо протидії злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин [5, с. 162].

Важливим чинником у забезпеченні успішної оперативно-розшукової діяльності протидії незаконному обігу наркотичних засобів є своєчасне виявлення і документування осіб, які займаються вживанням наркотиків і налаштовані на вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів. Необхідну інформацію оперативні

працівники можуть отримувати з різноманітних джерел: лікувальних установ, наркологічних диспансерів, навчальних закладів, повідомлень громадян і посадових осіб, засобів масової інформації, автоматизованих обліків осіб, схильних до цього, тощо.

Реалізація оперативно-розшукової діяльності, спрямованої проти зловживання наркотиками, є також ефективною формою попередження наркозлочинності. Цьому б сприяла узгоджена програма профілактики наркоманії, яка б урахувала стан наркотизації в кожному регіоні України. Її ефективність можна збільшити за умови комплексного застосування напрацьованих заходів з обов'язковим використанням зарубіжного досвіду. Профілактика наркозалежності, викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, передбачені положеннями ст. 7 Закону України № 2135-ХІІ від 18 грудня 1992 року і є обов'язковими для виконання відповідними оперативними підрозділами. У цьому зв'язку слід погодитись з Бабій А.Ю., яка підкреслює, що боротьбу з наркоманами треба проводити не лише там, де вони є, але і там, де можуть з'явитися [6, с. 163].

Вище вже зазначалося, що успіх у боротьбі з незаконним обігом наркотиків багато в чому залежить від рівня професійної підготовки оперативних співробітників, задіяних до цієї боротьби, їх моральних якостей. Чим вищий цей рівень, тим кращі будуть результати. Слід констатувати, що сьогодні ці питання продовжують бути актуальними – адже гонитва за показниками, яка, на жаль, до цього часу не викорінена в діяльності правоохоронних органів, призводить до проведення значної кількості поспішних і невміло організованих оперативних закупок, неправильного їх документування. Досить часто при цьому оперативні співробітники йдуть на вчинення різноманітних службових зловживань з ознаками як дисциплінарних, так і кримінально караних діянь. В результаті таких порушень зібрані фактичні дані визнаються недопустимими доказами, а осіб, стосовно яких збиралися ці докази, притягнути до кримінальної відповідальності неможливо. Виходячи з цього, вважаємо, що питання професійної підготовки оперативних співробітників, їх моральних якостей повинні перебувати в центрі постійної уваги не тільки керівництва відповідних правоохоронних органів - до цього також мають долучатися представники правозахисних організацій, засобів масової інформації тощо. Тільки такими спільними зусиллями можна добитися позитивних результатів у цьому питанні.

Підсумовуючи, зауважимо, що процес розбудови сучасної Української держави характеризується не тільки позитивними, але й низкою негативних соціальних явищ, серед яких слід виділити наркозлочинність. У боротьбі з нею важливе місце відводиться оперативно-розшуковій діяльності, ефективність якої залежить від багатьох чинників (у тому числі охарактеризованих вище). Водночас, при цьому є безсумнівним, що ці чинники не носять постійний характер, у зв'язку з чим форми і методи

оперативно-розшукової діяльності повинні весь час удосконалюватися.

---

1. Попович М.І. Удосконалення правових основ оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 10-1. Т. 2. С. 139-142.

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 грудня 1992 року № 2135-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

3. Назаренко І.В. Використання результатів оперативно-розшукової діяльності як приводів і підстав для початку досудового розслідування злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. *Форум права*. 2017. № 5. С. 265-270.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змін та допов. станом на 3 серп. 2020 р. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2020. 452 с.

5. Башта І.І. Окремі аспекти удосконалення організації оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. Вип. 1. С. 241-251.

6. Бабій А.Ю. Правові аспекти запобігання наркозлочинності в Україні / А. Ю. Бабій // *Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія"*. - 2018. - Вип. 3. - С. 153-163.